

Říkat ANO

Had vzpoury
jedem svým
dovede uštknout v nás
největší tajemství
Až do ochutnání
zapovězeného jablka
pocítíš bolest
srdce zraněného
Výkupnou cestou
k vlastní proměně
zůstává umění
říkat vždy ANO
k pravdě
k lásce
k životu

Josef Veselý

*„Ozvěny velikonoční“
Nakladatelství Trinitas*

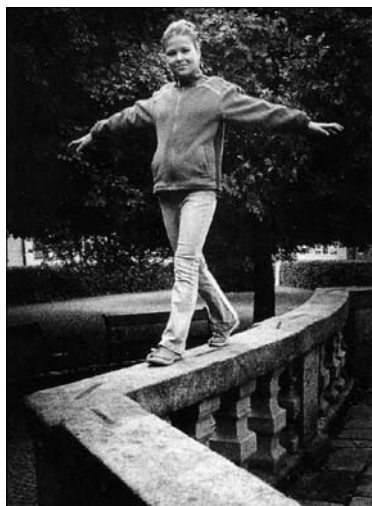

Foto: Jan Jelínek

Úvodem

Na pondělí velikonoční vysílala televize Händlovo „Vzkříšení“ z odpovídajícího prostředí - z poničeného opavského kostela. Stále Ježíšovi i jeho věci otloukáme hlavu, přinejmenším svou lhostejností. Bohu říkáme: „Nerad' a neplet' se nám do života“. Proto se Bůh zastává postižených často až za pozemským životem, až když jsme v koncích.

Kdo vyhrál, často sází znova. Připravovali jsme se na Velikonoce a mnoho jsme dostali (a bez hazardu). Padesát dní budeme slavit; a připravovat se na Letnice.

Kdo neví nic o Mesiáši, lehkou se, v kterékoliv době, nechává uhranout kdejakým tlučhubou a darebákem. Dva týdny po Mnichovu, 14. října 1938, půl roku před německou okupací, vydaly České komory lékařů, inženýrů, advokátů a notářů prohlášení, aby v jejich povoláních, ani v budoucnu, nesměli působit Židé. Advokáti se omluvili vloni, lékaři v minulých dnech.

V Rusku znovu řadí teroristé. Putin hned obvinil Čečence. Poradí mu náš pan prezident? Nám se Slováci mstít nemusejí.

V mořích je mimo nepředstavitelného množství odpadků také sedmkrát více rozemletých plastů než planktonu. Proč třeba PET láhev není zálohovaná? Poslanci snad nemohou být hloupější než já. Ale já nemusím být k životnímu prostředí lhostejnější než poslanci. /v

VĚROUKA V KOSTCE

Katolická(?) věrouka na křížových cestách po našich kostelích a kaplích. Co slyšíme nejčastěji:

- Pán Ježíš Kristus nás svou smrtí vykoupil ze spárů ďábla
- svým křížem nám otevřel nebe
- zemřel, aby nám Bůh mohl dát svou milost
- vzal za nás na sebe Boží trest
- smazal svou smrtí naše viny
- dal svůj život místo nás, kteří jsme zasluhovali smrt
- svou krví nás smířil s Bohem
- smrtí uspokojil Boží spravedlnost
- byl kvůli mým hříchům přibit na kříž
- my jsme všichni před Bohem zatraceni a zasluhujeme jen peklo, ale díky kříži jsme ospravedlněni – atd. atd.

Do toho všeho se mísí věty o Boží lásce. – Jak z toho ven? Patříme opravdu všichni na doživotí do věznice na Mírově, nebo máme

chodit s černými brýlemi jako mafiáni? Chci pomoci zmateným věřícím zjednodušením naší zdravé věrouky.

Papež Jan Pavel II. pochválil za svého života zvláště 3 následovníky Krista:

Mahátma Gándhí dal Indům svobodu mírovou cestou a byl zabit jedním z nich. M. L. King dal černochům rovnoprávnost a byl zabit jedním z nich. Charles de Foucauld přinesl kulturu Tuaregům a byl zabit jedním z nich. Dobro dané lidem je všechny stálo život. Náš Pán Ježíš Kristus přinesl lidem Obraz Boží a poselství o věčném vyvolení – víc nikdo nemůže nabídnout světu – a stálo ho to život. „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo pro své přátele dává život“ – v této větě je vše potřebné k lásce ukryto; je jednoduchá a Obraz Otce tam nemá stínu, ale naopak: „Tak Bůh miloval svět, že dal svého Syna...“ Velikonoce potvrzují pokračování úžasu nad Kristem až do nekonečna.

Jan Rybář

Můžeme-li být hrdí na rodinu, do které jsme se narodili, dostali jsme dobrý základ pro porozumění Bohu. (Těm méně šťastným Bůh nabízí, že je dodatečně domiluje.) Všem nám Bůh nabízí novou urozenost svých dětí: „Izraeli, budeš mým lidem, budeš mi zvláštním vlastnictvím, budeš mou chválou, věhlasem a okrasou, svatým lidem Hospodina.“ (Srov. Dt 26, 18-19)

Jak se můžeme stát svatým lidem? Jako rodiče zasvětili svůj život dětem, manžel manželce, tak se Bůh dávno zasvětil nám lidem. Rodiče se snaží předat dětem to, co pokládají za nejdůležitější. Bůh se o to snaží ještě více. Spolupracují-li děti s rodiči, manželé jeden s druhým, rosteme k dospělosti a partnerství. Spolupracujeme-li s Bohem, rosteme k úrovni dcer a synů božích, Ježíšových sourozenců. Bible řekne: „posvěcujeme se“ – odpovídáme na zasvěcení se Boha nám. To je vrchol lidské civilizace. Všechno začíná v jednání s nejbližšími a šíří se dál a dál v odpovědnosti a péči o svěřený svět a životní prostředí, v službě a obraně života. Neznáme větší zdroj k lidskosti. To je víc než jen volnost, rovnost a bratrství, nehlasíme se jen k právům, ale i k povinnostem.

Abychom toho všeho byli schopni, potřebujeme se vzdělávat k rozpoznávání dobra od zla, potřebujeme si pěstovat obětavost, odvahu a statečnost, překonávat překážky, být ohleduplný a pozorný k druhým. Umět se brát za práva druhých i za práva vlastní. Od dětství jsme vedeni k vysokému kurzu vlastních slov, dodržování slibů a závazků, abychom byli důvěryhodnými partnery. Neobejdeme se bez pevných rozhodnutí: „Kdyby všichni okolo mě selhávali, já neselžu“. Poučení Petrovým selháním to neříkáme suverénně. Přátelíme se s Ježíšem a s lidmi stejných rozhodnutí: „Kdyby všichni selhali, já ne“. Přátelství nás ovlivňuje.

Bůh se nám věnuje svou moudrostí a péčí, abychom povstávali ze svých chyb a vytrvali v dobrém. Tak získáváme protilátky, aby nás nestrhl kalný proud davu k otupělosti, hlouposti, zbabělosti a pohodlnosti. To vše patří ke křesťanské sebevýchově a výchově.

Ježíš každému z nás říká: „Kdyby tě všichni opustili, já - tebe - neopustím!“

Říkáme si, že nám v kostele hrozí hra na „jako“. Nechceme se jen tvářit, že věříme v přítomnost Ježíše, že bereme vážně jeho slova, že souhlasíme se vším, co nám říká a nabízí.

Každé Velikonoce znovu prožíváme Ježíšovu hodnověrnost a věrnost a odpovídáme na ni obnovou křtu. Nechceme být mlukvy. /v

S Markem Orko Váchou o umělem zkracování i natahování života, genetice a víře, proměně idealistických mediků v rutinéry, tichu v Antarktidě a Bílé sobotě

Ve vědecké komunitě je nejvíc věřících mezi astronomy, nejméně mezi biologi, říká přednostka Ústavu etiky na 3. lékařské fakultě UK Marek Vácha. On sám je výjimkou, je totiž kněz. Rozhovor před Květnou nedělí se proto logicky týká života a smrti.

Předpokládám, že jste jediný český katolický kněz, který má zároveň vzdělání v molekulární genetice.

Vím ještě o jáhnovi Jiřím Bůžkovi, který se připravuje na kněžské svěcení.

Evoluční biologové dělají dojem veselých cyniků, kteří nemají žádné iluze o altruismu, genetici zase mívají sklon k fatalismu. Zatímco třeba leckteré astronomy vede jejich věda k víře, u biologů se to zdá být spíš opačně...

To máte naprostou pravdu, ve 20. století se k tomu dělala řada průzkumů. Věřící se mezi vědci vyskytují zhruba stejně, bez ohledu na to, zda šlo o západní zemi nebo komunistickou. Nejvíc jich však bylo mezi astronomy a nejméně mezi biologi.

Jak to, že ve vás genetika víru posílila?

Ano, obvyklá otázka... Víra nespočívá v tom, že si někdo o něčem něco myslí, například že pro věřícího je v množině bohů jen jeden člen a pro ateistu je prázdná. Víra jsou spíš oči, kterými se díváme na svět.

Co díky nim vidíte v lidském geno-

mu? Francis Fukuyama po jeho přečtení doufal, že se teď dozvíme, jak je to například s rozdíly mezi rasami. Odpověď tedy zní, že genetické rozdíly mezi rasami jsou nepatrné, byť černoši rychleji běhají a Rusové jsou dobří matematici?

Přečtení lidského genomu znamená, že starý rasismus je mrtev. Šest miliard lidí na Zemi je víc příbuzných než tlupa goril na jediné hoře (což je dáno i tím, že jejich předci byli dřív hojní, zatímco naši vzácní, a pak se karta obrátila). Pramátí Eva byla černoška se vším všudy, mutace pro bílou barvu pleti je patrně nedávného data. Mamutík a Kopčem měli nejspíš tmavé tváře, což je třeba skinheadům stále připomínat. Zároveň vyvstávají nové otázky. Tak jako geny odpovídají za barvu květu tohoto petrkličce na stole, i u lidí ovlivňují stavbu těla: třeba jestli máme ušní lalůček přirostlý nebo povislý. Jsou geny odpovědné i za mou žárlivost, lásku, agresivitu? Loni na podzim rozhodl italský soud, že Alžířan Abdelmalek Bayout si za vraždu odsedí o rok méně (tedy osm let), protože měl neblahou mutaci genů. Což vyvolalo ohromnou vlnu protestů mezi genetiky. Britský výzkumník Steve Jones ironicky poznamenal, že 90% všech vražd spáchají lidské bytosti s Y chromozomem, tedy muži. U nás dvou je šestnáctkrát vyšší pravděpodobnost, že skončíme v kriminále, než u těch dam u sousedního stolu. Mají se tedy mužům automaticky snižovat tresty kvůli genetickým dispozicím?

Ale genetický předpoklad k agresivitě existuje.

A evoluční biolog zase bude uvádět své příklady. Třeba že pocity závratí jsou zřejmě vzpomínkou na doby, kdy jsme žili na stromech - od těch dob máme také pohyblivou přední končetinu, na rozdíl od kočky nebo psa... Jenže, jak říkal starý Kant, příroda není ani tak naše matka jako spíš nevlastní matka. Člověk není jen průsečík genů a prostředí, má svobodu, můžeme jednat i jinak. Jsme propuštěnci přírody.

Když jste před chvílí použil výraz „pramátí Eva“, věříte, že existovali Adam a Eva?

Pramátí Eva je technický termín molekulární genetiky.

Ale teď se vás ptám jako věřícího: Existova-

Foto: Petr Marhan

li tak jako vy nebo já?

Osobně myslím, že ne. Je to obraz, nikoli deníkový záznam. Musíme ho číst s vědomím, že byl určen pro jiné publikum v jiné době. Ten příběh je pravdivý, ale není to pravda vysokoškolských skript. Jinak bych musel hodit do koše většinu literatury, protože její postavy jsou „vymyšlené“. Když naši lékaři na výjezdním soustředění zpívají z rozmláceného kostela / v krabici s kusem mýdla / přinesl jsem si anděla, neznamená to, že lžu.

Česká lékařská komora vydala nedávno stanovisko k ukončování zbytečné léčby. Rozumím tomu správně, že šlo o shrnutí nepsaných pravidel, která poslouží jako právní pojistka proti možným žalobám pozůstalých?

Ano. Příbuzní pacienta někdy požadují, aby lékaři dělali vše, co je v lidských silách - ale ono už někdy v lidských silách mnoho není. Jako bychom si někdy neuvědomovali, že zemřeme. U nevléčitelných pacientů v konečné fázi, kteří už nejsou schopni vyjádřit svou vůli, lékař „přepne“ na paliativní léčbu, tedy tlášení bolesti. Z etického pohledu je to čisté. Jako existuje eutanazie, z mého pohledu nepřijatelné zkrácení lidského života, existuje i dystanazie, jeho neúměrné natahování.

Kolik takových nevléčitelných pacientů vlastně v České republice je? Desítky? Stovky?

To nikdo neví, přesná čísla nejsou známa. Snad to lze odhadnout na stovky.

Četl jste v posledním Respektu esej britského historika Tonyho Judta? Velmi plasticky líčí své loňské ochrnutí kvůli Lou Gehringově chorobě. Ochrnul mu ruce i nohy, nemůže se „poškrábat, upravit brýle na nose, vytáhnout zbytky jídla mezi zuby“. Esey vyznívá jako volání po eutanazii od člověka, který nemá strach ze smrti, ale ze zchátrání těla a závislosti na jiných. Co byste mu řekl?

Že to tak je. Zejména u mužů jsou obavy ze ztráty kontroly nad sebou strašné. V těchto případech nemá člověk v ruce ani jeden argument proti eutanazii. Takové skupiny pacientů, kde těžko nějak argumentovat, mohou být dvě. První sází na etiku hedonismu, život se rovná co nejkomfortnějšímu čekání na smrt, a když převáží nepřijemnosti nad příjemnostmi, není důvod tady dál co pohledávat. Druhá skupina - zajímavější - jsou intelektuálové (nebo třeba šéfové firem zvyklí rozhodovat), kteří jsou smířeni se smrtí a dávají jí přednost před totální ztrátou kontroly nad tělem. To však neznamená, že bychom měli eutanazii uzákonit. Protože zákon by se jako deštník roztáhl i nad spornými případy. Dva roky jsem pravidelně jezdil do domova důchodců a překvapovalo mě, že byl někdy plný mladých návštěvníků s vnoučaty, jindy prázdný...

**Podle toho, jestli zrovna přišel důchod? Právě. O eutanazii přemýšlíme jako o dia-
logu dvou autonomních sebevědomých lidí,**

pacienta a lékaře; ale takto to bývá málokdy. Pacient trpí bolestmi, vůbec nemusí být sebevědomý, zatímco mladí dědicové jsou výmluvní a aktivní. Kdyby šlo o nemovitost nebo jiné větší dědictví, pacient by tlaku těžko vzdoroval. Proto jsem proti uzákonování eutanazie.

Čím to, že na pražských lékařských fakultách přednášejí etiku tak často římskými katolíci?

Nad tím asi každého napadá, že takový člověk bude do výuky vnášet svou ideologii. Vyučující by ale neměl zneužívat prostor, který má, k propagaci své oblíbené politické strany, oblíbené životní filozofie nebo svého náboženství. Včetně ateismu.

To přece nejde z člověka vypreparovat. Zvláště když má přednášet etiku.

Pokud chce být učitel dobrý, jeho úkolem je v zásadě navést studenty na to, čemu říkáme etika tří kroků. Za prvé máme hledat, v čem spočívá problém: co to je reprodukční klonování, jak probíhá asistované reprodukce. Za druhé hledáme, jestli si o tomto tématu už někdo v minulosti něco nemyslel. Témata jako lež, krádež, spravedlivá válka promýšlely tisíce let nejlepší mozky planety. Je ovšem napínavé, že s některými problémy jsme konfrontováni jako první generace: Heidegger ani Hegel reprodukční klonování neřešili. Kdybychom ovšem zůstali jen na této rovině, stane se ze seminářů nezávažné plácání, což v Evropě velmi hezky umíme: Ten si myslí to, ten něco jiného, udělejme o tom kongres: „Takže vy jste kanibal, to je zajímavé, řekněte nám svůj pohled na věc...“ Třetí krok je proto normativní etika, snaha o identifikaci hodnot - co si myslí student a proč.

Není to iluze, dodatečná racionalizace původních instinktivních postojů?

To se jistě může stát. Ale už v prváku se snažíme vést studenty k tomu, že pokud má seminář k něčemu být, musejí do místnosti vstupovat s rizikem, že ji budou opouštět s opačným názorem než dosud. V tomto směru jsme udělali pozoruhodně špatné zkušenosti se studenty různých náboženských směrů, konkrétně islámu. Opírají se o etiku zajištěnou božským principem, takže vůči jiným argumentům jsou naprosto uzavřeni. Pokud Alláh vkládá duši do embrya 30. den u muže a - tuším - 90. den u ženy, je to prostě vloženo a nelze s tím hnout.

Prý vozíte každý rok mediky na prohlídku do Osvětí. Jak to probíhá?

Studenti mají předtím seminář o eugenice a akci T4 (nacistický program systematického vyvražďování postižených lidí). Přednáší nám lékařka, která pracuje s přeživšími a jejich dětmi, ukazuje, jak se trauma přenáší mezi generacemi. Jedna z žen, jež přežily Osvětim, vychovávala své dítě vědomě bez lásky. Sama přišla v Auschwitzu o rodiče a nepřála si, aby takovému traumatu jednou bylo vystaveno její dítě. Tím se deformovaly vztahy po celé generace.

Jací jsou dnešní lékaři?

Na 3. lékařské fakultě jsem se nesetkal se

skeptikem, 99% studentů přichází s ideály a nadšením, mají touhu pomáhat lidem, zlepšovat komunikaci s pacienty...

A pak se to změní?

Po škole, před atestací, když jsou často mizerně placeni, zakládají rodiny a mají finanční potíže a upadají do rutiny. Výuka na fakultě probíhá ve třech rovinách: vědomostí, dovedností a postoje. Ty první jsou u nás v podstatě na světové špičce, ty druhé také, v české medicíně to však tradičně skřípe s postoji. Pacienti si stěžují, že lékaři jsou arogantní a nekomunikují s nimi, že jakmile za pacientem zaklapne nemocniční brána, stává se kusem, číslem, souborem orgánů, které je nutno opravit... Kde jsou měřitelné příznaky jako třeba zvýšená teplota, vyšší krevní tlak, změna ve složení krve, tam umí medicína docela dobře vrátit výchylku do normálu. Subjektivní nářek už nás nezajímá, protože není měřitelný. Setkal jsem se s případem, kdy dítě bylo ve škole šikanováno a stydělo se o tom mluvit s maminkou. Ale ví, že když má angínu, může zůstat doma. Angína se skutečně opakovaně dostaví - a lékař mu dá prášky. Jako by nám v této perspektivě unikalo, že nemoc může být i reakcí na životní situaci nebo útekem z ní. Snaží se to zachytit psychosomatická medicína, ale zůstává na okraji. Protože je neměřitelná a nemá data, která by bylo možno publikovat.

Účastníl jste se dvou výprav do Antarktidy. Co jste se na nich dozvěděl?

To jsou v podstatě duchovní cvičení. Četl jsem deníky různých cestovatelů a bylo zajímavé, jak i ti, kdo se předtím nehlásili k žádnému typu víry, najednou mluví o Bohu a o smyslu života: Scott, Amundsen nebo nejlepší polárník všech dob Shackleton. Pořád jsem nevěděl proč - a pak se tam člověk dostane a pochopí. Je to jediný kontinent na světě, kde je příroda výrazně silnější než člověk. Lítá a jezdí se tam nikoli podle jízdních řádů, ale podle počasí. Je to také jediné místo na světě, kde se divoké zvíře nebojí člověka. A pokud máte štěstí a jste ponechán sám sobě, začne ve vás prostředí pracovat. Největší problém antarktických posádek je bezpodnělost prostředí. V tiché kavárně se kolem baví lidé, slyšíte zdálky sbiječku, na stole je květina, ale tam je led, vzduch, skály a ticho. Když přiletí racek, je to událost hodná zaznamenání do deníku. I lidé, kteří tam byli čtrnáct dní, mluví o hlubokých zážitcích. Vyvolává je sama příroda. Ale nemusejí se zažít jen v Antarktidě, žil jsem šest měsíců v trapistickém klášteře, kde se dodržuje absolutní mlčení, a to bylo srovnatelné prostředí.

Máte o Velikonocích nějaký osobní rituál mimo těch, které stanovuje církev?

Na Bílou sobotu by měl být člověk o samotě a v tichu. Mám stále farnost v Lechovicích u Znojma, je maličká, mše je tam jen v neděli, tak se to dá pořád skloubit. Kolem Velikonoc tam na pár dní kvete kosatec nízký. Tak si je chodím brzy ráno fotit, protože květy vždy odpoledne zvadnou.

LN, 27.3. 2010

Proč je v našich seminářích tak málo mladých mužů? Můžeme stávající stav chápat jako vzkaz, že někde jdeme nesprávným směrem?

Psát o problémech kněžství na stránkách oficiálního katolického periodika trochu připomíná vtíp z komunistických dob o tom, co prý je socialistický realismus. Byl jednou jeden král, měl jednu nohu výrazně kratší než druhou a nechal si zavolat malíře, aby ho vyportrétoval. Ten jej vypodobnil tak, jak ho viděl – s jednou nohou kratší. Král se rozhněval a nechal ho popravit. Král si zavolal druhého malíře. Ten z obavy, aby nepropadl hrdlem, vyportrétoval krále jako zdravého sportovce, s oběma nohama stejně dlouhými. Král se opět rozhněval, že takto přece nevypadá, a dal i jeho popravit. Byl zavolán třetí. Ten po dlouhém rozvažování namaloval krále na lovu, jak z pokleku střelil na zvěř, takže jedna noha sice byla kratší, ale z plátna to nebylo patrné. A král umělce pochválil a bohatě odměnil. To je socialistický realismus, uzavírá anekdota. – Pokud mám psát o kněžství a kněžské osamělosti, jsem v podobné situaci jako malíř ze zmíněného vtípu. Ať napíšu cokoli, bude mi shora i zdola vyčítáno, že takto to přece není. Nejsem sociolog a tento text neopírám o žádné soubory čísel, jen o svou osobní zkušenost a přátelství s mnoha kněžími v České republice. V semináři jsem byl velmi dávno, v první polovině devadesátých let, nyní se už situace zcela jistě změnila.

Co se ještě musí stát?

Tak tedy. V naší zemi je málo kněží a semináře jsou skoro prázdné, počet nově vysvěcených kněží se v jednotlivých diecézích pohyboval v minulých čtyřech letech od nuly po osm s průměrem 3,25 novokněží (jedna diecéze) na rok bez ohledu na státní nebo řeholní příslušnost, tedy včetně všech řádových kněží, Poláků a Slováků. To je velmi málo. Je zvláštní, že povolání ke kněžství dává Bůh častěji v zemích, kde je toto povolání spojeno s vysokou sociální prestiží i poněkud vyšším finančním ohodnocením, jako je Slovensko nebo Polsko. V České republice buď Bůh mladé muže do seminářů povolávat přestal, nebo mladí mužové Boží volání slyší, ale nedbají. Nebo se v zemích s dostatkem bohoslovců do seminářů hlásí i ti, kteří ve skutečnosti žádné povolání od Boha nemají? Jinak je totiž situace logicky nevysvětlitelná. Kdysi dávno o tom uvažoval i řeholník Carlo Carretto. Slavný autor „Dopisů z pouště“ soudí, že na stávající stav můžeme reagovat dvojím způsobem: buď se ještě více budeme modlit za nová kněžská povolání – nebo můžeme stávající prázdné semináře chápat jako vzkaz, že někde jdeme nesprávným směrem. Carretto se kloní k druhé možnosti. Vkládání dalších intencí do přímluv možná není tím správným řešením, které způsobí příval nového kněžského dorostu. Pokud by

podobná situace nastala v jakémkoli fotbalovém klubu, vedení po třech čtyřech prohraných zápasech vymění trenéra, nakoupí nové hráče, změní herní koncepci apod. My však čekáme, že Duch Svatý to za nás nějak vyřeší, modlíme se, čekáme – a ono se nic neděje. Sám sebe se ptám, co se všechno ještě musí stát, aby došlo ke změně. Musel by se zhroutit systém farností (k němuž už došlo v pohraničí) i ve velkých městech a živých farnostech? Vzniknou diecéze, kde bude biskup velet jen desítky kněží? Co se ještě musí stát? Nejsme na kolenou, řekl by Karel Kryl. Přitom chci jedním dechem dodat, že alespoň v Brně a Praze (obě města náhodou trochu znám) je hlad po Bohu a víře zejména mezi studenty obrovský, žeň je hojnější než kdy předtím, jenomže kvalifikační podmínky kladené na dělníky jsou natolik zničující, že jen málokdo projde. Evangelijní text o tom, že žeň je hojná, nebyl nikdy aktuálnější!

Osamělý strážce majáku

Mladý muž, který přijde do semináře, přichází zpravidla s nadšením a jeho noví přátelé budou především opět bohoslovci. Jiných přátel novopečený seminarista moc nemá, nepochází-li z nějaké obzvláště živé farnosti, a tato přátelství jsou neznatelně erodována seminární představou, že kněží jsou jaksí na jiné úrovni (za mých seminárních časů padl výraz „elita národa“). Ať si pod slovem „laik“ představuje každý, co chce, v běžné řeči jde o opak profesionála, tedy o člověka, který tomu nerozumí. Pokud bohoslovec těmto voláním siren podlehne, těžko s laiky udělá rovnocenné přátelství. V semináři se pět let jedná o negativní vymezení bohoslovcova života, tedy o to, aby neměl to, čemu se ve vojenském slangu říká „mimořádná událost“. Tedy aby neholdoval alkoholu, nejezdil tajně domů a nenavazoval partikulární přátelství, především s děvčaty nebo s chlapci. Pokud bohoslovec mimořádnou událost nemá, na konci třetího, čtvrtého a pátého ročníku se na několik minut setká se svým biskupem a následně je slavnostně vysvěcen na jáhna a za rok nato na kněze. Dnes je již situace asi jiná. Věřím, že osobněji, neboť z plakátků ve farních vitrínkách je možno odhadnout aktuální stav kněžského dorostu dané diecéze. Z těch plakátků je patrné, že spirituálům, vicerektorům a rektorům již v osobním přístupu nebrání vůbec nic. Po vysvěcení se mladý jáhen a po roce novokněz dostává na rok či dva do farnosti, zpravidla živé. Pokud mohou posoudit, jsou faráři obvykle vybíráni velmi pečlivě, a pakliže mladý kněz chce, může se mnohému naučit, což je veliké pozitivum. Pak se sám stane administrátorem, tedy člověkem, který dostává na starosti vlastní farnost či farnosti,

a je ve všech myslitelných významech tohoto slova ponechán sám sobě. Na rozdíl od většiny ostatních zaměstnání totiž pracuje kněz sám, k nejbližšímu kolegovi to není pár kroků do vedlejší kanceláře, nýbrž pár (desítek) kilometrů na nejbližší obydlenu faru. Jeho povolání tak v mnohém připomíná osamělého strážce majáku. Jeho spolubratři jsou v podobné situaci, každý žije s Bohem na vlastní pěst. Kněžské povolání je tak zvláštním mixem svobodného umění a vojenské poslušnosti, zdůvodňované ovšem náboženskou vertikálou.

Čím katoličtější kraj, tím hůře

Další zvláštností je neobyčejné rozostření mezi tím, čemu se bohoslovec na teologické fakultě učí, a realitou pastorační. Kněz je v realu konfrontován s problémy, ke kterým není kompetentní, zabývá se krytinou, granty na opravu fasády, sháněním lešení a korespondencí s památkáři. Tiše se navíc předpokládá, že bude organizovat ministrantské turnaje v kopané a zájezdy do Svaté země. O ničem z toho se na teologických fakultách nepřednáší, a naopak: dogmatické piruety a časování sloves ve staroslovenštině jsou jen výjimečně použitelné pro pastorační i pro osobní duchovní život kněze. Samostatná otázka se týká kněžského celibátu. Kněz se dostává do farnosti, kde jsou dvě třetiny jeho oveček farnice, a pokud mu v žilách neprýští svěcená voda, každý den je nucen si klást otázky. Čím katoličtější kraj, tím hůře, neboť tím je jeho případný odchod „do civilu“ komplikovanější a hůře realizovatelný. To nepíší jako pesimistickou poznámku, nýbrž jako realitu: pokud je kraj zbožný, již jako seminarista dostává mladý muž rozmanité finanční příspěvky, dary, auto a podobně a je někdy velmi těžké či nemožné se jejich přijetí brá-

Marek Vácha

nit. Jeho případným odchodem zůstanou všechny tyto investice jaksi viset ve vzduchu a v okolí fary visí pachout' zpronevěry. Navíc sami sobě odpustíme vše, zálibu v penězích nebo v moci, rozvody, alkohol, cokoli, odchod kněze do manželství je hřích, který se neodpouští nikdy.

Foto: Jaroslav Mejvald

Šéfové nejsou placeni od toho, aby byli oblíbeni

Dnešní inzerát hledajícího kněžského adepta by tak mohl mít přibližně takovýto text: Hledáme mladé muže, starší osmnácti let, ochotné žít nejprve pět let v semináři, poté se zavázat slibem poslušnosti vůči svým biskupům, následně ochotné žít jako kočovníci, bez jistoty, zda v dané obci na dané faře budou bydlet ještě příští týden, příští měsíc, nebo do smrti. Celibát podmínkou. Práce bude naprosto odlišná od vzdělání, kterého se jim dostane. Plat deset tisíc čistého měsíčně. Po smrti – snad – království nebeské. Můžeme si ještě dál klást otázky, proč je v seminářích tak málo mladých mužů. Řešení, které musí přijít, musí být radikální, hluboké a musí přijít hned. Toto řešení nepochybně vyvolá vlnu kritiky a nelibosti. Říká se jako vtip, že šéfové ve firmách nejsou placeni od toho, aby byli oblíbeni. Alespoň tento bod by mohl pro katolickou církev platit také. Myslím, že budoucí generace nám odpustí, pokud zvolíme neoptimální řešení, ale těžko nám odpustí, pokud neuděláme vůbec nic.

Marek Orko Vácha,
KT 13 Perspektivy

M.O. Vácha (*1966) vystudoval na Přírodovědecké fakultě MU v Brně obor molekulární biologie a genetiky. Od r. 1990 studoval teologii v Olomouci a v Bruselu. Sloužil jako římskokatolický kněz v Lechovicích a jako kaplan farnosti při pražském kostele Nejsvětějšího Salvátora. Třetím rokem přednáší etiku na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1997 a 2000 se účastnil dvou výprav do Antarktidy.

V roce 2002 žil šest měsíců v trapistickém klášteře Sept-Fons ve Francii. Vydal esejistické knihy *Tančící skály* (2003), *Šestá cesta* (2004), *Návrat ke Stromu života* (2005), *Poslední země: Antarktida* (2007), *Místo, na kterém stojíš, je posvátná země* (2008) a *Probouzení* (2009). Ve *Skautu* získal přezdívku Orko (= zkratka pro Orli oko).

ONI, NEBO JÁ, HÁJÍ VRAŽDY NACISTA

„Nacistům nesmí být dopřán klid,“ stálo na transparentu před budovou soudu v německém Aachenu (Cáchách), když začal loni v říjnu projednávat případ osmaosmdesátiletého Heinricha Boereho. Bývalý člen jednotek SS byl obviněn z vraždy tří nizozemských civilistů, které zastřelil na sklonku druhé světové války, v roce 1944. Boere se přiznal, před soudem se však hájil s tím, že jen plnil rozkaz.

„Kdyby jej nesplnil, zastřelili by ho,“ tvrdil Boereho právník Gordon Christiansen. Soud však došel k závěru, že šlo o vraždu, a vyměřil Boeremu doživotí.

Boereho otec byl Nizozemec, matka Němka. Narodil se nedaleko Aachenu, ale krátce po jeho narození se rodina přestěhovala do Nizozemska. V osmnácti letech vstoupil do SS, dobrovolně, krátce poté, co Němci obsadili Maastricht, kde žil. Bojoval pak na ruské frontě, odkud se koncem války vrátil do Nizozemska. Stal se členem záložního oddílu SS nazvaného Silberanne (Stříbrná jedle), jehož úkolem bylo mj. rozbít místní odboj. A právě v té souvislosti Boere vraždil.

Jeho oběťmi se stali drogistka a otec dvanácti dětí, majitel obchodu s bicykly, který ukrýl a zachránil několik Židů, a člen odboje. Velení jednotky prý Boeremu řeklo, že jde o odplatu za útoky a zabití německých vojáků, kterých se dopustili členové odboje.

„Kdybych se vzepřel rozkazu, porušil bych přísahu a byl bych sám zastřelen,“ vypověděl Boere před soudem v Aachenu. „V roce 1944 jsem ani nepřemýšlel o tom, jestli se dopouštím zločinu. Zuřila válka. Dnes, po pětadesáti letech, se na to všechno samozřejmě dívám jinak,“ dodal Boere.

Žaloba však vypověděla něco úplně jiného. Podle ní šlo o „náhodně“ vybrané lidi, civilisty, jejichž zabití nemělo s válkou nic do činění.

„Šlo o vraždy, které co do ohavnosti a zbabělosti nic nepřekona, o vraždy, které nesmějí být odpuštěny. O vraždy, které se neslučují se ctí vojáka,“ konstatoval předsedající soudce Gerd Nohl.

Členové vražedného komanda podle něj svlékli uniformy a oblékli se do civilu. „Oblékli si dlouhé pláště a vyrazili zabíjet. Své oběti zabíjeli buď brzy po ránu nebo pozdě večer,“ dodal soudce s tím, že si Boere musel být vědom toho, že „nejde do boje“ proti ozbrojeným protivníkům, ale zabíjet bezbranné.

Po skončení války byl Boere zatčen. K vraždám se přiznal a skončil v zajateckém táboře. Z něj se mu však povedlo utéct. Nikam daleko – namířil si to do Německa, kde začal nový život. V Nizozemsku jej mezitím (v roce 1949) odsoudili v nepřítomnosti k trestu smrti, ale rozsudek později zmírnili na doživotí. Když se začátkem 80. let provalilo, že žije v tehdejší Západní Německu, Nizozemci oficiálně požádali o jeho vydání.

V Galerii DOX v Praze Holešovicích zahájila skupina tří výtvarníků Pode Bal výstavu „Malík Urvi II“. Lze na ni vidět třiatřicet velkoformátových portrétů soudců a státních zástupců, kteří se podíleli na politických procesech komunistického režimu.

Výstava „Malík Urvi I“ před deseti lety se snažila upozornit na prominenty minulého režimu, kteří úspěšně pronikli do politiky a byznysu.

Motto současné výstavy: „*Systém, který staví na funkční integraci správců násilí předchozího systému, je nastaven tak, aby se mohl k aplikaci takového násilí vrátit*“.

Tomáš Němeček např. ukázal, že Eva Burianová z Měst. soudu v Praze, která v r. 1989 odsoudila Václava Havla na osm měsíců, osvobodila premiéra Štroukala a Ladislavu Máchovi, který před šedesáti lety umučil faráře Toufara, snížila trest z pěti na dva roky. Tomáš Stuchlík z téhož soudu, který v r. 1988 tvrdě trestal demonstranty, změnil nepodmíněný trest na podmínku pro jednoho důstojníka StB, který se podílel na akci Asanace.

To někteří soudci – např. pan JUDr. Ruprecht z Kunčic – už v 50. letech, než aby se podíleli na nespravedlnosti, raději odešli k lopatě.

/v

Soud to ale zamítl s odůvodněním, že musí přezkoumat, jestli Boere má, nebo nemá německé občanství.

Nizozemsko pak změnilo taktiku a chtělo po Německu aspoň to, aby Boere nastoupil trest v německé věznici. I to ale Němci odmítli s argumentem, že soud z roku 1949 nebyl „fér“, protože se před ním Boere nemohl hájit.

Tahanice skončily v roce 2008, kdy byl Boere konečně obviněn. Soud se mu ale ještě další rok dařilo oddalovat tvrzením, že má zdravotní problémy.

V Německu se momentálně projednává i případ Johna Demjanjuka, který je souzen za zvěrstva, jichž se měl za války dopustit coby dozorce v koncentračních táborech.

Dalším souzeným nacistou je dnes devadesátiletý Josef Scheungraber, bývalý velitel pěchoty, kterému soud loni v srpnu vyměřil rovněž doživotí. Scheungraber se odvolal, a dokud soud jeho odvolání neprojedná, do vězení nenastoupí.

K nejznámějším kauzám z nedávné minulosti patří případ Antona Mallotha. Bývalý dozorce terezínské káznice žil po válce v Itálii. V roce 1948 byl v Československu odsouzen v nepřítomnosti k trestu smrti, později byl ale rozsudek zrušen, aby Mallotha mohla soudit německá justice. Vyšetřování bylo znovu obnoveno v únoru 2000. V květnu 2001 byl Malloth v Mnichově odsouzen k doživotnímu trestu. Zemřel v říjnu 2002.

Pavel Černý, LN 24.3. 2010

AKTUALITY

Beseda „O životě křesťanů protestantů ve Francii“ se členy tamější reformované církve a českošvýcarským farářem Bernardem Martinem.

Sobota 17.4. v 19 h. v evangelickém kostele.

Přednáška „Dvacet let svobody - jak je využila naše společnost, církev, Evropa?“ prof.ThDr.ing. Jakuba S. Trojana. Přednášející je evangelický teolog, dlouholetý děkan ETF UK, signatář Charty 77, autor řady knih. Sobota 24.4. v 19 h. v evangelickém kostele.

Kino: Kawasakiho růže
7.4. v 19.30 h. - Dům kultury

Jarní koncert Dechové harmonie Letohrad
9.4. v 19.30 h. - Dům kultury

Jarní setkání důchodců s divadelním představením - 11.4. v 15 h. - Dům kultury

Travesti show skupiny Hanky Panky Praha: Z Čech až do Hollywoodu
13.4. v 19 h. - Dům kultury

Přednáška: Ruská dobrodružství - Jakutsko
14.4. v 19 h. - Knihovna

Taneční zábava k ukončení 8. sezóny letohradského florbalu
17.4. ve 20 h. - Orlovna

Pohádka: Děti pirátů
18.4. v 15 h. - Lesní klub v Bažantnici

Výstava obrazů krajiny Heleny Bártové
19.4. v 8 h. - Městské muzeum

Kino: Doktor od jezera Hrochů
21.4. v 19.30 h. - Dům kultury

Mississippi blues zazní pralesem
23.4. v 19 h. - Lesní klub v Bažantnici

**Zábavný pořad:
Josef Klíma - Život reportéra**
23.4. v 19.30 h. - Dům kultury

Koncert: Piccolo Coro a Piccola Orchestra
24.4. v 19 h. - kostel sv. Václava

Divadelní spolek Kolár: Hrátky s čertem
24.4. v 19.30 hod.
25.4. v 15.30 a 19.30 h. - Dům kultury

Kino: Dešťová víla
28.4. v 17 h. - Dům kultury

Koncert: ZUŠka mezi žánry
10.5. v 17 h. - SC Nový Dvůr

10. výročí Muzea řemesel - Vandr za řemesly
22.5. 10.-18 h. - Nový dvůr, Muzeum řemesel

Řemeslnická sobota
10.7. 10-18 h. - Nový dvůr, Muzeum řemesel

Letos půjdou děti třetích tříd poprvé ke Stolu Páně v neděli 20. června.

Poutní slavnosti v letošním roce:

Lukavice	9. května
Kopeček	16. května
Červená	30. května
Mistrovice	27. června
Orlice a Šedivec	15. srpna
Kunčice	5. září
Letohrad	28. září

Život Boží křtem přijali

- 14.3. Tomáš Stejskal
4.4. Marie Vychytilová

Ke vzkříšení jsme provodili

- 11.3. Růženu Moravcovou 90 let
12.3. Hanu Fendrychovou 90 let
15.3. Libuši Mrštňou 70 let
26.3. Aloise Tacla 91 let

Na Zelený čtvrtek čteme o Ježíšově mytí nohou apoštolů a jeho slovech: Jak jsem udělal vám, dělejte i vy jeden druhému.

Každý rok v kostele zástupně děkujeme několika lidem, kteří pečují o druhé.

Děkovali jsme paní Galiové za všechny rodiče, kteří pečují o adoptované a nemocné děti. Paní Ingrid Hotmarové, za všechny, kteří pečují o staré a nemocné rodiče.

Paní Olině Tomkové za všechny, kteří slouží v Charitě. Slečně Barunce Náhlíkové za ty, kteří pomáhají s občerstvením při farních akcích a za muziku v kostele. Paní Mirce Stejskalové za všechny obětavé učitele.

Panu Pavlu Taclovi za všechny, kteří pomáhají farnosti a potřebným. Panu Jiřímu Skalickému za ty, kteří nezištně slouží místní správě věcí veřejných. Panu Vojtěchu Mikyskovi za všechnu ochotnou pomoc farnosti. Podobně panu Františku Vaníčkoví st. za pomoc farnosti a Mezinárodnímu hudebnímu festivalu. Panu Petru Sedláčkovi za všechny, kteří slouží mládeži s postižením a za ty, kteří čtou v kostele z Písma. Panu Petru Adamcoví, který v Orlu vede oddíl florbalu, za všechny, kteří vedou mládež.

Zápis z Farní rady 17. března

Kopeček – pan Vl. Tomek zajistí projekt opravy k přihlášce pro zařazení do architektonického dědictví na Ministerstvo kultury.

Velikonocce – opět zástupně poděkujeme několika lidem za nezištnou službu druhým. Varhany se opravují. Děkujeme panu Fr. Vaníčkoví st. za pomoc.

Počítače – správcem sítě počítačů na faře bude pan Jan Voříšek.

Příští FR se sejde 21. dubna.

zapsala: Jana Kalousková

INFORMACE Z CHARITY

SEZÓNÍ SBÍRKA ŠATSTVA

pořádá Oblastní charita v průjezdu fary na náměstí v Letohradě: pátek 23. dubna: 14 – 17 h.

sobota 24. dubna: 9 – 12 h.

Pro Pobytové středisko žadatelů o azyl rádi přijmeme jarní oblečení a obuv pro děti a mladé lidi, botasky, nepoškozené nádoby (talíře, hrnce, přibory, hrníčky, skleničky...) nebo hry pro děti (stavebnice, puzzle atd.).

Ostatní šatstvo je pro Diakonii Úpice.

Oblastní charita Ústí n.O., Na Kopečku 356 Letohrad, tel. 465 621 281

Poděkování

Pana Aloise Tacla jsme provodili k Pánu Bohu. Je pro nás významnou osobností. Poctivý, pracovitý, ochotný, veselý a velkorysý chlap jak má být. Nebyl bohatý a přesto byl štedrý.

Pane Tacle, děkujeme Vám za vše, co jste vykonal pro naši farnost a pro mnoho dalších lidí. Nakazil jste nás svou velkorysostí. Přejeme Vám vše nejlepší.

Poděkování

Každý z návštěvníků, kteří přišli 20. března do orlického kostela na „Moravské pašije“, určitě zapomněl na všednodennost a pozorně poslouchal ten tolik pravdivý a malinko pohádkový příběh. Díky jedinečnému podání Vítí Marčika a jeho Teátru jsme se na hodinu stali dětmi a jako děti se nás dotklo podstatně...

Děkujeme všem z Teátru Vítí Marčika, že přijeli a potěšili četné návštěvníky. Děkujeme Milanu Jurenkovi za organizační pomoc v kostele a všem, kdo pomáhali přemístit lavice, děkujeme zaměstnancům Domu kultury za bezplatné zapůjčení pódia a všem, kdo napomohli tomu, že představení se mohlo uskutečnit.

Za Oblastní charitu: I.Marková

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme panu Ing. Janu Francovi za výborou Duchovní obnovu před Velikonocemi.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme všem, kteří přispěli ke slavení Velikonoc: prací na svém duchovním životě, slavením doma, vedením dětí a vnuků, v kostele ochotnou rukou, pomocí, úklidem, čtením, zpěvem, peněžním příspěvkem, vstřícným postojem, zájmem o druhé, dobrou náladou, jakýmkoliv způsobem.

Díky štedrým dárcům jsme mohli přispět na Svatopetrský halěr částkou 14.914 Kč a na plošné pojištění kostelů v naší diecézi 12.650 Kč.

ZESMĚŠŇOVÁNÍ DŮCHODCŮ

V občanské poradně se velmi často setkáváme s lidmi, kteří na předváděcích akcích pod tlakem podepsali nevýhodnou smlouvu a posléze zjistí, že nabízené zboží nechťejí. Proto varujeme občany před praktikami těchto prodejců a připojujeme článek z deníku Právo, který tuto situaci popisuje:

„Důchodci se často stávají obětmi zesměšňování a psychického nátlaku na předváděcích a prodejních akcích, kde jim prodejci nabízejí několikanásobně předražené zboží a často neváhají manipulovat s jejich podpisy a důvěřivostí. Varují před tím občanské poradny.

Pro dámy zehlička a pro pány pračka zdarma! Zaplatíte stovku a uděláte si pěkný výlet autobusem spojený s obědem a prezentací výrobku, bez kterého se neobejdete. Sliby obchodníků lákajících na tzv. promo akce znějí vesměs stejně.

Prodejci naženou lidi do velkého sálu, z něhož není víceméně kam odejít, a pokud nátlaku podlehnete, nejenže koupíte značně předraženou věc, ale ještě se můžete dostat do finančních problémů, protože jste si na místě půjčili. Často se dostanete do takové pastí, že už později nemůžete od smlouvy odstoupit.

„Psychologické masáže spočívající v davovém zesměšnění jednotlivců, kteří nechťejí podepsat dokument, podlehnou převážně starší lidé, kteří jsou lehoučce ovlivnitelní,“ zdůraznil Karel Krivánek z jihlavské občanské poradny.

To přesně se stalo paní Evě (65), která se zúčastnila předváděcí akce „Zdravější život seniorů“, kde prodejce nabízel „všelék“ proti všem nemocem. Podle letáčku se mělo jednat o přípravky pro podporu zdraví.

Akce trvala od devíti do patnácti hodin, účastníci dostali pouze skleničku vody, původně slibovaný oběd byl zrušen z těchto důvodů. Prodávající si pozval tuto paní na pódium, a když nechťela, požádal ostatní, aby ji doprovodili potleskem. Začal jí vysvětlovat účinky léku ve spojení s jejími nemocemi. Pokud by si paní lék za 18 tisíc korun koupila, přidal by jí jako dárek „kvalitní“ hrnce a vysavač v hodnotě 30 tisíc korun.

Paní nabídku prodejce zprvu odmítla, prodejce se tedy obrátil do publika se slovy: „Paní Eva si neváží svého zdraví, tohle je její poslední návštěva. Zatleskejte jí.“

Po tomto výstupu paní podepsala kupní smlouvu. Jelikož neměla dost peněz, uzavřela na místě ještě i smlouvu úvěrovou. Získala tedy „všelék“, hrnce a vysavač. Až doma zjistila, že by podobné hrnce v klasickém obchodě koupila za pětistovku a vysavač za osm set korun. Rozhodla se odstoupit od kupní a úvěrové smlouvy. V tomto případě měla štěstí, stihla čtrnáctidenní lhůtu pro odstoupení od smlouvy bez sankcí podle občanského zákoníku a obě firmy to akceptovaly. Ne vždy to však dopadne tak dobře.

Za normálních okolností při uzavírání smluv

mimo prostory obvyklé k podnikání dodavatele platí možnost odstoupení od smlouvy do 14 dní od jejího podpisu bez sankce. Pokud na tuto možnost prodávající písemně neupozornil, pak se lhůta na odstoupení dokonce prodlužuje na jeden rok od uzavření smlouvy. Tuto skutečnost však někteří prodejci lstivě obcházejí s tím, že sdělí lidem, že potřebují podepsat dovoz zboží až do domu, ale zákazníci ve skutečnosti podepisují podvodně podsunutý dodatek ke smlouvě, kde stvrzují svým podpisem, že si sjednali návštěvu domů. Tím pádem se jedná o jimi vyžádanou návštěvu a od smlouvy nelze následně odstoupit.

Časté je i podepisování prázdných dokumentů, které jsou prezentovány jako seznamy účastníků – lidé to podepíší, ale organizátoři propagačních akcí si tam potom dopíší závazek k úhradě určitého výrobku či poskytnutí služby.“

Monika Ginterová,
Právo, 13.3.2010

- - -

Oblastní charita Ústí nad Orlicí Občanská poradna pracoviště Ústí nad Orlicí

provozní doba: pondělí 8–7 h.

čtvrtek 8–16 h.

Ing. Marcela Náhlíková, ul.17.listopadu 69,
tel. 465 520 520

pracoviště Letohrad

provozní doba: úterý 9–12 h.

Mgr. Marta Majvaldová, Na Kopečku 356,
tel. 465 621 281

DENNÍ STACIONÁŘ PŘI DOMĚ POKOJNÉHO STÁŘ (DPS) sv. Kryštofa v Ústí nad Orlicí – Kerharticích

Oblastní charita Ústí nad Orlicí nabízí občanům službu Denního stacionáře. Tato služba je určena částečně soběstačným seniorům a tělesně postiženým od 27 let věku.

Denní stacionář zahájil svoji činnost v květnu 1999, současně se zahájením provozu DPS, který byl vybudován ze zchátralých bytovek po povodni v r. 1997.

Kolektiv pracovníků v sociálních službách má na starosti nejen péči a provoz DPS, ale také službu denního stacionáře, která je určena klientům, jenž nemohou žít zcela samostatně, ale rodina se o ně část dne stará v jejich domácím prostředí. Cílem služby je poskytování péče o klienta v době, kdy se o něj nemůže starat rodina, aktivizovat jeho schopnosti a dovednosti, poskytnout rodině jistotu, že jejich blízký nezůstane doma bez pomoci. Navštívíte-li stacionář v DPS sv. Kryštofa, dýchne na vás příjemné prostředí a pohoda. Paní Ludmila Kovářová, která se zde klientům věnuje, se shýbá soustředěně a pozorně ke klientce. Starší paní má v ruce plyšového pejska, a za sebou větší část života s jeho vítězstvími i prohrami, s radostmi i zraněními. Je vidět, že ty dvě mají mezi sebou moc hezký vztah, založený na respektu a úctě.

O konkrétní náplni dne ve stacionáři nám paní Kovářová říká:

Vedle běžných aktivit jako podávání jídla,

Čajovna Pod střechou žije...

Čajovna, kterou provozuje Oblastní charita v prostorách Centra Pod střechou v Taušlově ulici, a která znovuzahájila svůj provoz loni v listopadu, opravdu ožila. Díky paní Adéle Babkové a Ireně Moravcové, které připravují nejen čaje, ale i doprovodné programy, si brzo našla své „štamgasty“ i vděčné publikum. Posuďte sami: v čajovně už tančily orientální tanečnice, kouzlili mladí kouzelníci, proběhl čínský čajový obřad, hrál se stolní fotbal nebo luštilo sudoku, páčila se keramika RAKU, besedovalo se nad fotkami z Izraele, nad paličkovanou krajkou nebo ošetřováním památných stromů... U příležitosti únorového literárního večírku v čajovně dokonce pražský poeta Petr Urban složil tuto báseň:

Horký čaj v bezčasi

*Piju čaj,
a na hrnku jsou rudé káry,
leju jej
do úst či na košili,
přítom mluvím
málokdy víc než láry fáry,
čas jde,
aniž bychom něco vyřešili.*

*Piju čaj,
tak jak jsem kdysi pival rum,
voní tak,
že na tu chvíli vzpomínám,
lžička zní
kakofonií snad stovek strun,
neřeším,
že někdy jsem s ním sám.*

*Jenom dým,
horký čaj, ne cigareta,
ulepím
se zase přítom medem,
přišla jsi,
nejdřív jen jedna věta,
za chvíli pak
celá tahle opereta.*

*Čaj, Tee či anglicky snad tea,
dik; s tebou nejsem samotný!*

Přijďte se podívat i vy - zastavit se, popovídat s přáteli, potěšit se čajem nebo doprovodným programem. Otevřeno je každý pátek od 18 do 22 hod. /M

dopomoc při chůzi nebo toaletě, udržování čistoty nebo oblékání se každému klientovi věnujeme individuálně, s respektem k fyzickým, psychickým i povahovým vlohám. Snažíme se je motivovat do činnosti, která by jim pomohla zmírnit projevy onemocnění nebo stárnutí. Někdo má rád klid, tak sleduje televizi nebo hrajeme karty, posloucháme hudbu, louskáme ořechy, někdo potřebuje procvičovat paměť a motoriku, psaní, čtení nebo komunikaci, jiný klient může být neklidný, úzkostlivý a hlavní prioritou v kontaktu s ním je utěšovat ho a být blízko

UMÍRÁNÍ PRO ZAČÁTEČNÍKY

Bára Kopecká (1970) režisérka, střihačka, dramaturgyně, scenáristka, publicistka.

Jedna osobní zkušenost s pěti předsudky o milosrdných lžích dětem

Svému dítěti zásadně nelžu, odmalička říkám pravdu sice adekvátně zjednodušenou, ale nic si nevymýšlím. Sama nevím, proč je to pro mě tak důležité, ale výhodu to má jednoznačnou – moje dcera mi důvěřuje. Na téma smrti jsme několikrát narazily a mluvily o něm tak upřímně, jak to šlo. Ukázalo se, že to bylo opravdu důležité, protože krátce po jejich čtvrtých narozeninách jí smrtelně onemocněl tatínek. Po krvácení do mozku už to nebyl člověk, jakého jsme znaly. Ale byl s námi doma a nějak jsme se s tím musely vypořádat.

Pochopila jsem, jak moc se ve smrti odráží náš život a také, že smrt není „strašná“, ani umírání. Realita není nikdy strašná – realita je to, co se děje teď, v tomto okamžiku, a záleží jen na nás, jakou tomu dáme nálepku. Lidé většinou investují veškerou energii do přežití za každou cenu, propadají hysterii, když hrozí smrtelný bacil či katastrofa, a tak nějak opomíjejí fakt, že smrti nakonec nikdo neunikne a důležitější je, jak prožíváme přítomnost. Myslím, že skoro všechny chyby, kterých jsem se v tom složitém období dopustila, vycházely ze strachu následovat instinkt, který mi radil opak, než říkají vztité předsudky.

Předsudek číslo jedna: dítě by bylo příliš sklíčené, kdyby vidělo smrtelně nemocného. Lidé to často dělávají: smrtelně nemocné nechávají v nemocnicích, někdy protože se o ně nedokážou postarat, ale většinou proto,

že se jednoduše bojí vzít si je domů, bojí se bolesti, bojí se umírání – bojí se důkazu své vlastní smrtelnosti. Chodí za umírajícími do nemocnice na návštěvu a děti nechávají doma, aby si nemocné pamatovaly, jací byli „předtím“. Jenže když vidíme někoho umírat, vidíme, jak jeho tělo vypovídá službu, jak s námi přestává komunikovat, jak se obrací do sebe a je už napůl v jiném světě, cítíme, že umírání je přirozené. Není to žádné drama z televizního seriálu, kde tým doktorů křičí povely a jedinou metou je násilím donutit tělo, aby ještě žilo. Umírání je přechod z jednoho světa do druhého a sledovat ho může být i krásné, nejen tragické.

Doufám, že dcera nikdy nezapomene poslední okamžiky míru a sounáležitosti, které jsme jako rodina zažili, když její otec umíral a my jsme s ním ležely v posteli, povídaly si, kreslily. Ano, byl částečně paralyzovaný, někdy zuřil, občas tekla krev, občas jiné tekutiny. Ale to se dá zvládnout a dítěti vysvětlit – taky se umí vztekat a ještě má v dobré paměti, jak se počurávalo. Nedělá z toho velkou vědu, pokud ji z toho neděláme my. Na těchto odpoledních jsem lpěla hlavně kvůli manželovi, který umíral a dceru chtěl mít u sebe, ale taky kvůli dceři, aby si to pamatovala: byli jsme spolu až do konce a byli jsme šťastní a taky, jak osobně opravdu věřím, ač žádné náboženství nevyznávám – láska je věčná a možná se zase jednou někde setkáme.

Předsudek číslo dvě: děti by neměly být přítomné v okamžiku smrti.

Ten den, kdy nastal konec, dcera zůstala u babičky. Byla jsem příliš rozjítřená, než abych ji dokázala vzít ke smrtelné posteli, ukázat jí mrtvého tatínka. Dnes si myslím, že

to možná byla chyba. Něco pro ni asi zůstalo neukončené. My, kteří jsme u toho byli, zažili jsme sice drásavý, ale nanejvýš důležitý okamžik: viděli jsme a cítili, jak s posledním výdechem duše odchází z těla. Myslím, že o existenci duše může polemizovat jen člověk, který to neviděl, nezažil okamžik, kdy umírající přestane dýchat a pak, po nějakém čase, prudce a odkudsi z hloubi těla naposled vydechne. Energie, která naplňovala tělo, se vydere ven. Od té chvíle pro mě smrt není něco negativního, čemu se má člověk snažit za každou cenu vyhnout. Ta energie nezaniká, to lze fyzicky cítit. Dere se ven, do vesmíru, do jiného rozměru, já nevím kam, ale je to nepopíratelná entita. Snad u toho dcera měla také být. Myslím, že když je nádherný život, je nádherná i smrt a nemá smysl se jí vyhýbat. Ani loučení s tělem. Když jsem se na to připravovala a četla si o podvazování brady, už dopředu jsem brečela hrůzou. Ale pak jsem zjistila, že je to jako se všim ostatním: když ta chvíle přijde, všechno je přirozené, a láska k tělu blízkého člověka trvá, i když duše už v něm není.

Předsudek číslo tři: dětem nemůžeme přímou říct, že někdo zemřel.

Přiznám se, že jsem nevěděla jak na to. Pomohla mi podivná souhra náhod – ve stejný den, kdy zemřel manžel, umřela ve vzdáleném městě i moje stará babička. Následující ráno jsme si s dcerou povídaly v posteli a já jsem jí řekla, že její prababička zemřela. Nejdřív se nadechla k pláči, ale když viděla, že jsem klidná, také se uklidnila. Řekla jsem jí, že nikdo přesně neví, co to znamená, když někdo umře. Někteří lidé věří, že mrtvý odejde do nebe a žije mezi anděly, řekla jsem jí. Jiní si zase myslí, že se duše rozplyne ve ves-

ně. Každý den také cvičíme a chodíme ven, i když klient chodí o holi nebo je na vozíku. Pracujeme s keramickou hlínou, textilem, papírem, barvami, nůžkami, čteme knížky, hrajeme si s míčem, děláme si míčkové masáže nebo se učíme pracovat s internetem. Zkrátka, s každým jednáme podle jeho potřeb a možností. Chceme, aby se klienti u nás cítili jako doma...

Kromě denní práce ve stacionáři pracovníci DPS organizují jednou za dva týdny společná setkání s klienty DPS, která jsou otevřená i ostatní veřejnosti. S jakým ohlasem se setkávají?

Nejčastěji to bývají rukodělné akce, vzpomínání nad starými fotografiemi nebo besedy na různá témata. Někdy lidé přijdou a stačí jim, když se dívají, nechtějí se zapojit do tvoření, protože to je pro ně něco, co nikdy nedělali. Netlačím na lidi, jsem ráda, když přijdou a třeba se jen dívají nebo povídají a já při tom vyrábím... Je pravda, že na tyto akce nechodí nejvíce lidí, ale na druhou stranu dvě naše klientky se díky nim v tvoření doslova našly. Když jsme háčkovali, jednu paní to tak zaujalo, že nám pak uháčkovala

plno sněhových vloček na vánoční strom, a když jsme zkoušeli vystřihovat, jedna paní se vypracovala až do velmi jemných detailů, což je v jejím věku úžasné. Naše služby asi nikdy nebudou z nejrůznějších důvodů masové, ale spíše kapky v moři. Když ale vidíte, že někdo má radost z vlastního tvoření, nebo že máme ve stacionáři spokojené klienty, tak

jsme spokojeni i my.

Jaké další služby nabízáte a jakým způsobem ji klient hradí?

Pokud rodina nebo někdo blízký nemůže klienta do stacionáře přivést, nabízíme možnost dopravy i s tím, že člověka vypravíme, ustrojíme, atd. Odpoledne pak můžeme klienta zase odvézt domů. Co se týče placení našich služeb, tak klient platí dopravu a doprovod a pouze přímou péči, tedy dobu, kdy se klientovi individuálně věnujeme, což je podle potřeb cca 1-2 hodiny, nikoliv celou dobu pobytu ve stacionáři.

Jak vás tato práce baví?

Moc. Mohu pracovat s lidmi, což mě naplňuje. A když mi jedna klientka přála hezkou dovolenou, říkala to tak upřímně a s takovými ohnčky v očích, že mě to ohromně potěšilo. Ačkoliv ta paní už těžko hledá slova, bylo jasné, že to je z celého srdce a že se jí u nás líbí...

Oblastní charita Ústí nad Orlicí

Denní stacionář při DPS sv. Kryštofa
Sokolská 68, Ústí nad Orlicí – Kerhartice
Tel.: 465 522 375, Mobil: 731 402 341
e-mail: dps.ustino@centrum.cz

míru, stane se vzduchem, trávou, květinami. „Já myslím, že prababička je mezi anděly,“ řekla mi rozhodně. Respektovala jsem to. Zamávaly jsme babičce do nebe a poslaly jí pusy.

Říct jí o tatínkovi, který byl součástí jejího denního života, bylo samozřejmě těžší. Když jsem ji vzala do náruče a pověděla jí, že i tatínek odešel do nebe mezi anděly, následoval výbuch pláče. Viděla jsem, jak se v ní sváří různé emoce a snažila jsem se klidně reagovat na otázky, protesty, zoufalý vzdor. Vysvětlovala jsem, že tatínek ji nechtěl opustit, ale že byl moc nemocný a musel umřít, ale že ji moc miloval, že všech lidí nejvíc. Dcera nad tím přemýšlela a pak se zeptala, na které planetě teď je. Měla dojem, že musí být na určitém místě, kde ho může navštívit, když bude mít skafandr a raketu. Řekla jsem popravdě, že nevím, kde je, a že ho navštívit nemůžeme, ale že se na ni určitě dívá z nebe a raduje se z ní, jaká je báječná. Dcera se pozvolna uklidnila.

Po chvíli začala znovu plakat, tentokrát už z ryze dětských důvodů: „Všechny děti mají tatínka, jen já ne...“ Řekla jsem, že všechny děti rodiče nemají, že každému rodiče jednou zemřou, někomu, když už je velký, někomu zase dřív. Ale že má velkou rodinu a spoustu přátel a všichni ji mají moc rádi a budou si s ní hrát a tatínek se na ni bude dívat. Vypočítala jsem jmenovitě všechny členy rodiny a všechny kamarády. Úplně ji to neuspokojilo, ale definitivně přestala plakat. Pak jsme šly na oběd do restaurace, kde na nás čekala babička s dědečkem. „Můj tatínek umřel,“ oznámila jim důležitě. Už to samozřejmě věděli, takže jen rozpačitě pokývali hlavou, což mi připadalo jako škoda, bylo vidět, že tu velkou novinu potřebuje probrat a je jí divné, že nereagují. Řekla jim, že tatínek ji má moc rád, ale že byl moc nemocný, a tak je mrtvý v nebi. Pak si šla hrát a nakonec snědla horu špaget. Několik dní, kdykoli se jí něco povedlo, tvrdila, že se na ni tatínek dívá a má z ní radost. Někdy byla smutná, ale když jsem ji vzala do náruče a poslaly jsme spolu tatínkovi pusy do nebe, přešlo jí to. Teď už podobnou útěchu nepotřebuje tak často, ale pořád funguje.

Předsudek číslo čtyři: děti nemají chodit na pohřeb.

Můj muž měl krátký pohřeb v krematoriu a pak následovala smuteční slavnost. Měla jsem pocit, že na fyzický aspekt smrti dcera není připravená, že jí nemůžu říct, že mrtvé tělo tatínka je v té dřevěné bedně a že se spálí na popel. Vzala jsem ji až na „tatínkovu slavnost“, na kterou se těšila jako na narozeninovou party, převlékla se za princeznu, vybrala si písničku, kterou chce tatínkovi pustit (dost mystickou skladbu od Bowieho), dokonce si přála instalovat diskotékovou blyštivou kouli (v tom jsem jí nevyhověla). Celou oslavu si hrála, jedla dobroty a byla veselá. Měla jsem pocit, že jsem to vyřešila, ale po čase, když se od dětí dozvěděla, že existují pohřby a hroby,

začala se mě ptát, proč neměl tatínek pohřeb. Chtěla ho uspořádat. Pochopila jsem, že byla chyba ji do krematoria nevzít, nenechat ji vidět, jak všichni pláčou předtím, než začnou oslavovat. Děti toho o světě moc nevědí, ale emoce mají stejné jako dospělí a stejně jako dospělí potřebují katarzi.

Předsudek číslo pět: o smrti a smutných věcech se nemluví.

Děti samozřejmě mluví o tom, o čem přemýšlejí, a na dospělélych si své představy, obavy a pocity ověřují. Jsou velice citlivé na to, jak lidé reagují na zprávu: „Můj tatínek umřel.“ Když se na to dospělí netváří tragicky, nebere to tragicky ani dítě. Několik dceřiných kamarádů zpochybnilo tatínka na nebesích, ale nenechala se tím vyvést z míry. Naopak ji nesmírně zaujala idea reinkarnace. Ráda si představuje, že se tatínek jednou převtělí do jejího děťátka nebo dokonce do jejího manžela. Nic jí nevyvracím. Ani když jí jakési morbidní dítě barvitě vykládalo, že mrtvé sežerou červi a tím to končí, nepodlehla jsem pokušení to popírat, pouze jsem řekla, že někdo si to myslí, ale ačkoli tělo se pod zemí postupně rozpadne na prach a zbudou jen kosti nebo ho spálí na popel, já osobně si myslím, že duše žije dál a nedá se zničit.

Někdo je pro červy, někdo pro nebe, někdo spoléhá na zážitky klinické smrti, vysvětlení jsou různá, ale skutečností zůstává, že o smrti nevíme nic. Máme jen přítomnost a do jisté míry se sami můžeme rozhodnout, jak ji pojmem. Jsem ráda, že moje dcera si sama vybrala, jak se na smrt svého otce a snad i smrt obecně bude dívat, a že tu ztrátu neprožívá jako negativní stigma.

Svému dítěti zásadně nelžu, odmalička říkám pravdu sice adekvátně zjednodušenou, ale nic si nevymýšlím. Sama nevím, proč je to pro mě tak důležité, ale výhodu to má jednoznačnou – moje dcera mi důvěřuje. Na téma smrti jsme několikrát narazily a mluvily o něm tak upřímně, jak to šlo. Ukázalo se, že to bylo opravdu důležité, protože krátce po jejích čtvrtých narozeninách jí smrtelně onemocněl tatínek. Po krvácení do mozku už

Velikonoce

Krunýřem ledovým
zemí zakletou
k životu novému
probouzí ptačí zpěv

Obruce smutku
srdce stahující
pukají ozvěnou
velikonočního Aleluja

Duše zraněné
rakovinou hříchu
jsou uzdraveny zářením
ze srdce probodeného

U hrobu prázdného
s Marií Magdalskou
vítěz nad smrtí
i na tebe čeká
s darem pokoje

Josef Veselý
„Ozvěny velikonoční“
Nakladatelství Trinitas

Vždycky jsem si myslel, že statečnost je základní mužskou, ale vlastně i ženskou ctností. Myslím si to, i když to slovo samotné mizí ze slovníku. Není samo. Stejně na tom jsou slova kázeň, povinnost, čest, obětavost a ještě i jiná mnohá. Je to škoda a je to i naše vina.

Ivan Medek 16.7. 2007

Člověk potřebuje pravdu jako potřebuje slunce, kyslík, protože bez slunce a bez kyslíku odumírá.

Pravda je součást všeho, co je pro člověka důležité. Cti, odvahy a čistého svědomí, sebevědomí nebo nedostatku sebevědomí, spravedlnosti, doslova všeho, co je lidské.

Arnošt Lustig

to nebyl člověk, jakého jsme znaly. Ale byl s námi doma a nějak jsme se s tím musely vypořádat.

Pochopila jsem, jak moc se ve smrti odráží náš život a také, že smrt není „strašná“, ani umírání. Realita není nikdy strašná – realita je to, co se děje teď, v tomto okamžiku, a záleží jen na nás, jakou tomu dáme nálepku. Lidé většinou investují veškerou energii do přežití za každou cenu, propadají hysterii, když hrozí smrtelný bacil či katastrofa, a tak nějak opomíjejí fakt, že smrti nakonec nikdo neunikne a důležitější je, jak prožíváme přítomnost. Myslím, že skoro všechny chyby, kterých jsem se v tom složitějším období dopustila, vycházely ze strachu následovat instinkt, který mi radil opak, než říkají vžité předsudky.

Respekt 11/2010

ROZVOD JE HORŠÍ NEŽ RAKOVINA
rozhovor Daniely Kraulové s psychologem Jeronýmem Klimešem

*Knihu **Partneři a rozchody** vydal Jeroným Klimeš poté, co vnitřně zpracoval prožitky z bolestného rozchodu po dlouhodobém vztahu. Od té doby, co má za sebou boj se zhoubným nádorem, tvrdí, rozchody dokážou člověka psychicky vyčerpat a zlomit hůř než rakovina:*

Názorem, že rakovina je proti rozchodu, neřku-li rozvodu, téměř procházka růžovým sadem, s nímž jste šel i do natáčení vaší televizní 13. komnaty na Čt1, můžete leckoho šokovat....

Já netvrdím, že rakovina není problém – je. Občas to hodně bolí, člověk má strach, je mu zle. Jakkmile se objeví podezření na tuhle diagnózu, čekáte, že to bude blbý. A je to blbý. V tom je rakovina, tolikrát označovaná jako „zákeřná nemoc“, vlastně docela nezákeřná. Tělesná bolest má navíc oproti psychickému trápení velkou výhodu: ve čtvrtku umíráte bolestí, ale v úterý je vám dobře a na bolest si nevzpomenete.

Takový rozchod je daleko záladnější. Čekáte, že se tím všechno vyřeší, že už vám může být jen líp – jenže není. Zpočátku se rozvod zdá lákavě řešením – jako když přijdete do hospody a na jídelním lístku objevíte guláš za deset korun. To je ono! Sem s ním! Když vám ho donesou, dozvíte se, že si ovšem musíte připlatit dvacet korun za vidličku a další dvacku za nůž. Už je to padesát, ale pořád to ještě vypadá výhodně. Jenže pak ještě platíte za použití židle, stolu, ubrusu... Nakonec vás ten guláš místo předpokládané desetikoruny vyjde na čtyři stovky. To je záladnost! Ještě po pěti letech bojujete o majetek, o děti – a říkáte si, tohle kdybych věděl. Jenže vycouvat už nejde.

Poznáte jako partnerský poradce na svých klientech hned, který pár je schopný problémy vyřešit a který je zralý na rozchod?

Zastávám názor, že dům, auto a partnerský vztah napřed opravujeme a teprve pak vyměňujeme. Můj základní terapeutický předpoklad je, že se vztah dá zachovat. Až když mě ti dva přesvědčí, že to nejde, mohu začít spolupracovat na jejich rozchodu. V tomhle ohledu přistupuji k partnerské krizi asi jako chirurg, když mu přivezou motorkáře po bouřce – ten taky napřed zachraňuje a rovnou netvrdí, že to nemá cenu, že pacient stejně nepřežije.

Ale přece jen – jakmile zjistím, že jeden z partnerů je alkoholik, je to pro mě signál, že buď ho rychle dostanu na léčení, nebo moje možnosti končí. V těchto případech je terapie zbytečná, protože každé klientovo rozhodnutí se rozpustí ve sklenici. Čím se moment nějakého rozhodnutí blíží, tím je člověk ve větší tenzi – a alkoholik zná jen jedinou cestu, jak se zbavit napětí...

Na strop svých možností narazím i v případě, když je klient silným manipulátorem.

Nemůžu si pomoci, na to jsem alergický. Přestávám být nezaujatý, cítím, že bych mohl sklouznout k amatérismu, a tím bych klientovi spíš škodil, než pomáhal. Raději navrhu, aby si našel jiného terapeuta.

Když partneři navštíví psychologa, zpravidla se jim jejich problémy zdají už neřešitelné. Jsou situace, kdy jako odborník vidíte jednoduché řešení?

U mladých vztahů někdy stačí dát pár doporučení a hned fungují. Přišel za mnou například mladý muž s tím, že si už hledá nové bydlení, protože se každý večer s partnerkou pohádají jako koně. Nechal jsem si popsat, co se děje, když se vrací večer domů z práce, a pak jsem se zeptal, za jak dlouho by se mu po té dívce začalo stýskat, kdyby se odstěhoval. Čekal jsem, že řekne tak za čtrnáct dní. Z něho vypadlo: Za půl hodiny. Ten kluk dělal dvanáctky a chodil domů dost vyšťavený. Tak jsem mu doporučil, aby partnerku požádal, jestli by před jeho příchodem nemohla vypnout všechny spotřebiče, které dělají rámus, a neztlumila světla. A aby ji upozornil, že v momentě, kdy vchází do dveří jeho tělo, tak to ještě neznamená, že to tělo též přináší jeho duši. On pak tedy chvíli seděl v křesle, tupě zíral před sebe. Potom se na ní podíval a řekl: Tak co nového? To bylo pro ni znamení, že domů právě dorazila i jeho duše. Bylo to skoro zázračné opatření, do dvou týdnů byli v pohodě. Dnes mají dvě děti.

A problémy dlouhodobých vztahů?

Ty už bývají pořádně zarezlé, jsou to kolikrát smutné příběhy. Hlavně v partnerských krizích středního věku dokážou být partneři na sebe hodně oškliví. Při rozchodech mívají lidi dvě po sobě jdoucí tendence. Napřed tlačí partnery k sobě, a když mají pocit, že to nejde, nejrady by hned udělali šmik – říznout, fíknout, pryč s tím. Uvědomme si, co se děje – zpodobňuje se rozchod s úmrtím, ovdověním. To totiž umíme dobře intuitivně ovládat, viz známé fáze umírání Kübler Rossové. Tuhle hru – zpodobňování rozchodu s ovdověním – hrají nejen partneři, ale i jejich rodiče, kamarádi, někdy i děti.

Jak by se měl člověk chovat v partnerské krizi?

Nejdůležitější je držet se lékařské zásady především neškodit. Možná to nemůžeme zlepšit, ale neměli bychom to být my, kdo přilévá oleje do ohně. Abych zastavil tendenci zpodobňovat krizi s úmrtím a neurychloval tak rozpad vztahu, doporučuji klientům, aby se chovali, jako by jejich partner ležel na jednotce intenzivní péče. V takové chvíli se totiž lidé chovají mnohem rozumněji – zbytečně nedělají scény, cítí se sice špatně, ale přesto to unesou, k partnerovi stále přistupují s úctou. To je rozumný základ pro pokus o vzkríšení vztahu, ale i pro slušný rozchod.

Po staletí bývaly ženy na manželovi existenčně závislé. Dnes často nejsou. Je to podle vás hlavní důvod, proč jsou iniciátorkami rozvodů?

Není. Ženy obecně mají raději buď vztah, nebo nevztah, zatímco chlapi mají tu hranici

posunutou, jsou schopni mnohem déle snášet polorozpadlé vztahy. Když se ženám zdá, že vztah nemá smysl, častěji ho rozbijí. Dříve jim dochází trpělivost. I když často mají pravdu, a ten muž opravdu dělá blbosti, přesto radikální řešení nebývá v jejich prospěch. Kdyby počkaly pár let, tak se to často samo vyřeší. Při mnoha krizových obdobích jde jen o to vydržet.

Mluvíte o mužské krizi středního věku?
Spousta chlapů si kolem pětáctičičky začíná uvědomovat, že ztrácí výkonnost. Děsí se toho, že jim začínají růst šedivý vlasy a fousy, vidí, že už bude jenom hůř, že jsou na cestě k zubatý... Začínají hledat vlastní identitu a úlevu od tenzí u milenky. Chlap na úrovni se přitom chová decentně a doma funguje. Jiný může mít milenku demonstrativní a k manželce se chová vulgárně. Ženy ve středním věku zdaleka tolik na smrt nemyslí. Když děti odrostou, začínají dělat druhou kariéru, vidí svoji budoucnost... Často se stává, že pokud přijdou manželovi na nevěru, vyhodí ho. Přesto jsou pro ně důsledky rozvodu kolem padesátky hrozné. Snažím se jim včas poradit, aby počkaly, až se mužský srovná. Milenka většinou nepřežije víc jak čtyři roky.

Tak dlouho by měly jen čekat!? S tím přece nemůže žádná moderní žena souhlasit! Zvlášť pokud je v práci úspěšná a zvyklá samostatně řešit problémy. Navíc si může pořídit vlastní bydlení, za čtyři roky si už vybuduje samostatný život.

Již doktor Plzák doporučoval počkat alespoň rok. Protože se zamilovaností je marné válčit. Zamilovanost má charakter hypománie, takže je na místě s definitivním rozhodnutím počkat jako u každé jiné reaktivní poruchy nálady. Po roce už žena bude mít dostatečný odstup a chladnou hlavu, aby udělala rozhodnutí, se kterým bude identifikována i za pět let. Ale hlavně bude vědět: „Mohu sama před sebou poctivě prohlásit, že jsem udělala vše, co bylo v mých silách, vyčerpala jsem všechny pokusy. A zcela jasně vidím, že to nešlo. Už to není ten muž, kterého jsem kdysi milovala. To je jiná bytost. Inu, je na čase jít dál.“ Zkrátka nemá ruce od krve... Rozhodnutí motivované vztekem mívá dlouhodobé neblahé následky.

Vzteky ale za čas přejde...

Máte pravdu, vztek opadá rychle, ale touha je nekonečná. Za půl roku zjistí, že vztek už není tak žhavý, jako býval, a hecuje se do něj. Hlavně večer, když doma trpí samotou, se přesvědčuje, že udělala dobře, když toho poradníka vyhodila. Vlastní spokojený život bez chlapů je sen. Málokteré ženě se splní. Jedna mladá krásná žena mi vyprávěla, jak její známá, dáma kolem pětapadesáti, požádala o rozvod, když zjistila, že ji manžel podvádí. Milenku navíc znala a považovala ji za „přihlouplou Pipinu“. Moje známá ji hecovala: „Dobře děláš, to si k tobě nemůže dovolit. Ty máš na víc. Můžeš mít deset chlapů na každém prstě. A lepší!“ Co vás vede – naivní rady mladý holky – kde by je v tom

věku vzala? Podívejte se na populační křivku! Ta dáma čekala na omluvu, ale žádná jí nebyla dost dobrá. Tak vztah rozbila. Manžel má „Pipinu“. Jeho vyhodit dokázala, ale co nedokáže vyhodit, je neskutečný vztek na toho idiota, který jí zničil život.

Opravdu si myslíte, že když žena středního věku prohlásí, že je jí bez mužského lépe, je to jen póza?

Ženy to často vyslovují hlavně proto, aby se o tom přesvědčily. Chtějí to takto cítit. Že je to póza poznáte například podle toho, že rozesílají mailem vtipy, které zesměšňují muže proto, že nemají erekci nebo mají předčasnou ejakulaci. Mě nezajímá, co si žena namlouvá, ale co jí skutečně běhá v hlavě. Co jí dělá žaludek, když potká na ulici neznámého muže ve stejné sportovní bundě, jakou měl její bývalý, když si hrál před milenkou na sportovce? Co jí naskočí, když se večer dívá sama na romantickou scénu v televizi? Pokud se ve fantazii její bývalý neobjeví, může jít poděkovat Bohu, že je jí bez něj opravdu líp.

Znám paní, která si dvacet let po rozvodu sedne večer k televizi a okamžitě jí napochoduje do hlavy ten proradník a ona ho proklíná, dokud nejde spát. Škvaří se ve vlastní fantazii. Je na tom hůř než vdova – ta může přinést kytku na hrob, říct, to je mi Vašíku líto, že tu se mnou nejsi – ale agrese, zloba tam není. Prokletí rozvodů je v tom, že si o svatbě slíbíte, že spolu poneseáte dobré a zlé, jenže po rozvodu dobré přestanete nést, zato zlé nesete až do smrti. I když máte dítě, nesete společně problémy, ale radost nesdílíte.

Přesto si říkám, jestli člověku raději nepomoci, aby se těch představ zbavil než ho přesvědčovat, že lepší než samota je pochybný manžel v hrsti.

Kdyby to bylo tak jednoduché, tak bych to také dělal. Problém je právě v té samo-

tě, zejména večerní. Ta nebo jiná frustrace neodbytně volá fantazijní postavu muže. Ten funguje jako záchytná osoba – člověk, který nás napadne jako první, když je nám zle. Od té se intuitivně očekává, že nás zbaví právě té spouštěcí frustrace. Je hodně těžké vyměnit jednu záchytnou osobu za druhou. Jde to, ale je to postupná práce tak na pět let. Tolik totiž trvá plná rekonvalescence z dlouhodobého vztahu. Ovšem za jedné podmínky – musí být za muže plnohodnotná náhrada. Když žena nemá za muže náhradu, tak jí exmanžel jako záchytná osoba lítá hlavou třeba do smrti. Bohužel...

Navíc pokud žena sama udělala při rozchodu chyby, přesvědčuje se, že on udělal chyb víc. Jenže to vše jsou jen hádky s fantazijní postavou partnera, která na rozdíl od toho reálného ví úplně přesně, kdy sama chybila. Když se člověk už tak cítí špatně, fantazijní hádka mizernou náladu ještě zhorší. Práce s vlastními fantaziemi není nic jednoduchého.

Při práci s klienty vycházíte z vlastního diagnostického konceptu, který popisuje jednotlivé logicky na sebe navazující fáze, jimiž partneři procházejí. Určité modely chování a prožívání jsou typické pro toho, kdo rozchod inicioval, jiné pro partnera, který se snaží vztah bránit. V čem je podle vás tento přístup přínosnější, než řeckněmevcitlivé, emocionálně podporující terapeutické metody?

Když se člověk v takové situaci ocitne, myslí si, že prožívá něco jedinečného, co nikdo jiný neprožil. Já mu ty procesy popisuju, ukazuju, že jsou vcelku univerzální, přirozené a jednoduše předvídatelné. Cítíte se dneska takhle? Za měsíc budete cítit tohle. A tohle prožíváte ráno? Večer přijde to a to. Přistupuji k problematice partnerských krizí spíše jako etolog, kombinuji psychologické poznatky s přírodovědnými. Z hlediska klienta je ale nejpodstatnější, že mu to okamžitě

V Brdech u červeného kříže

Na cestě vedoucí ke kříži v lese spatřil jsem laňku.

Šla, jako by se nedotýkala země, jako by se jen zdála.

Byla to pohádka,

jež unikla z dětství mého
vyplašena výkřikem osudu
jako uniká sen
nedosněný.

Zdeněk Kalista

Kdekoli

Když si ráno nalévám vodu, abych si umyla obličej, proměníš se ve vlnky v umyvadle a mazlíš se s odrazem mého obličejce, jako bys chtěl rozveselit malé dítě.

Když chci zapomenout na své starosti a procházím se po rozkvetlé zahradě, proměníš se v jarní vítr, který se potuluje mezi květy, a vstupuješ do mého roztržitého srdce vonnými doteky.

Když už večer, znavena čekáním na Tebe, uléhám na lůžko, proměníš se v tiché temné světlo a s láskou přikrýváš můj stud.

Jsi všude, kam jen můj zrak dohlédne. Zavřela jsem tedy oči a zadívala se nad mraky a pod moře.

Proměníš se v úsměv, schováš se mi do srdce, a pak mne líbáš na zavřená oční víčka: „Vidíš mě?“ směješ se mi.

Manhe Han Jong-un,
korejský budhistický mnich

pomáhá – on totiž zpravidla chce vědět, co se děje a proč se to děje a co bude dál. A začíná svoje rozporuplné pocity chápat, víc rozumí jednání partnera. Díky tomu, není-li v jeho silách bezprostředně situaci zlepšit, aspoň ji nezhorší. *Psychologie dnes, březen 2010*

Přestože jsem dobyl celou zemi, existuje pro mě jen jedině město a v tom městě jeden jediný dům. V tom domě jen jediný pokoj, v tom pokoji jen jedna postel. V té posteli spí žena, nejkrásnější a nejzářivější klenot celé mé říše. *ze sanskrtu*

Pan farář

Jindřich Štreit, 1994

„Mnoho let jezdím do Nákla za panem farářem Květoslavem Kulavíkem,“ říká J. Štreit. „Kdykoli jedu kolem, tak se zastavím. Fotografuji jej průběžně od konce sedmdesátých let – tu se slepicemi nebo holuby, někdy slouží při pohřbu, jindy má mši. Tato fotografie vznikla, když odhraboval sníh na chodníku u kostela. Měl staré hrablo a jedna z desek povolila a odpadla. Tak si je dal na rameno a odcházela na faru. Každý si neseme svůj kříž.“

Foto: Jindřich Štreit

JAK JSEM SE OŽENIL V IZRAELI

Když přemýšlím o křížovatkách ve svém životě, řekl bych, že jsou dvojí. Jedny, o kterých člověk ví, že jsou to křížovatkyně, třeba se rozhoduje, jestli bude emigrovat, nebo ne, pak jsou takové tajné, o kterých nikdo neví, jenom ten člověk sám. Já si na jednu svou neviditelnou křížovatkyni velmi dobře pamatuji.

Moje budoucí žena se po druhé světové válce přihlásila jako dobrovolnice do izraelské armády. Za války přišla o rodiče, kteří byli sionisté, a tak chtěla naplnit jejich odkaz tím, že odjede do Izraele. Na rozdíl od milionů židů, kteří se nechali zplynovat, měla pocit, že nová generace se musí bránit s puškou v ruce. Tehdy existovala židovská brigáda, kterou cvičili čeští vojáci.

Mně bylo tenkrát kolem dvaceti a moc jsem ji miloval. Když se člověk zamiluje v tomhle věku, je to neviditelná, ale strašně silná vášeň. Domnívá se, že když jakýmkoliv způsobem o toho druhého přijde, bude to konec jeho života. Ačkoliv nejsem bábůvka, bylo mi tenkrát do pláče. Před odjezdem mi moje dívka řekla, že když ji mám tak rád, ať si pro ni přijdu. A když to uděláš, vezmu si tě, dodala.

Dosud jsem o téhle situaci nepřemýšlel jako o nějaké životní křížovatkyni, ale tohle opravdu byla křížovatkyni a moc důležitá. Slíbil jsem jí, že přijedu. V létě roku 1948 jsem ale nemohl odjet jen tak. Šel jsem na Ústřední výbor komunistické strany, a když jsem jim řekl, že jsem se zamiloval a že moje milá odjela do Izraele, dívali se na mě jako na šílence, protože má dívka byla buržoazního původu. Její tatínek měl továrnu na nábytek, ona byla navíc sionistka, což odporovalo učení Josefa Stalina o národnostech. Ale mezi soudruhy byl jeden starý dělník. Díval se na mě a říkal – ty ji opravdu máš tak rád? Odpověděl jsem, že ano, a že když mě nepustí, uteču. A oni hned na mě spustili – to jsi zrádce. Jeden z nich si roztrhl košili a ukazoval mi jizvy ze španělské války a křičel, že on nikdy nezradil. Holka, která to všechno zapisovala, brečela. A ten dělník nakonec řekl – jed'. Ale bylo by dobré, kdybys tam jel v nějaké funkci. A tak jsem se stal válečným zpravodajem, což mě strašně bavilo. Setkal jsem se tam s Aškenazym a Mňackem, a to byli výborní učitelé. Okamžitě jsem se s nimi skamarádil.

Přijel jsem do Izraele a ta moje řekla – já si tě vezmu.

Oddával nás nějaký marxistický rabín, musel jsem mu zaplatit deset anglických liber, a to tenkrát nebylo málo, protože zrovna byly nějaké židovské svátky, o kterých se lidi nesměli ženit.

Byla to křížovatkyni, jejíž důsledky nesu celý

Z KNIH ARNOŠTA LUSTIGA

Pravda mě fascinuje. Má pro mě ohromnou sílu. Bez pravdy bych si připadal chudší než kostelní myš, zatímco s pravdou můžu mít prázdnou kapsu, ale cítím se bohatý mezi nejbohatšími na světě. Pravda znamená poctivost. Plnost. Smysl. Nezkreslenost věcí. Znamená tolik věcí, že se bez nich nedá žít.

Neříkám, že jsme nikdy nelhal. Zná mnoho druhů lži, některé se podobají zamlčení pravdy, kterou doktor nemůže vchrstnout umírajícímu člověku do tváře. Ale vím, že musím v každé chvíli své existence vědět, co nebo kde je pravda – jinak jsem se – pro ten den, hodinu nebo provždy – ztratil.

Mých sedm vnuků bude muset být o poznání silnější. Žít s otevřenými očima. Vědět, s kým se o tento svět dělí. Jaké jsou pravé hodnoty. Co je vždycky správné a vždycky špatné. Věřím, že se nedají zastrašit.

Měl jsem silnou a nádhernou matku. Čím jsem byl starší, tím větší úctu jsem k ní cítil. Když se modlila, byla tak krásná, že jsem se až styděl za to, jak se na ni dívám. Vzbuzova-

Foto: Radim Kalecký

život, i když je neměřím, nevážím a zbytečně nehodnotím. Stejně jako člověk nehodnotí, že dýchá, že potřebuje kyslík v plicích a v mozku.

Z Izraele jsem se vrátil první. Když jsem se oženil, tady se na to dívali tak, že jsem narušil veškerá pravidla platící pro socialistického člověka, a zastavili mně plat. Nějaký čas jsem pracoval na silnici z Haify k libanonské hranici. Byl jsem čerstvě ženatý a miloval jsem svoji ženu. Neměli jsme žádný byt, ale jen velkou bednu na stěhování, do níž truhlář vyrazil okna. Měl jsem stříkačku a večer jsem zabil všechny ty třicetimetrové hnusné brouky, kterých tam bylo plno. Bednu jsme postavili na kameny u moře. Neměl jsem žádné věci, tak jsem si nechal udělat akorát postel a prožíval jsem na ni rajskou dobu, protože jsem byl čerstvě ženatý s krásnou holkou. Moře hučelo jako vzdálená hudba.

Arnošt Lustig

la ve mně neskutečný obdiv. Byla to pro mne nejkrásnější žena.

Můj táta byl moudrý, ačkoliv měl málo škol, naučil mě jednu zásadu, se kterou jsem vystačil do dneška. Nikoho nepodceňovat a nikoho nepřeceňovat (včetně sebe).

Vzpomínám si, jak jsem se v Auchwitz-Birkenau jednoho říjnového dne roku 1944 trásl zimou. Muž, asi čtyřicetiletý, mi řekl: „Chlapče, tobě musí být zima, pojď mezi nás.“ Říkal jsem si, Panebože, ti lidé se mi smějí. Vždyť se sami třesou chladem.

Vzali mě doprostřed hloučku, tiskli se na mě a pět minut mě pevně drželi mezi sebou. Nic jiného než tělo a své živočišné teplo neměli. Zahřáli mě a pak mi řekli: „Teď utíkej!“ Byl jsem šťasten. Byl to dotyk lidskosti, o jakém se vám může jenom zdát. Když jednou dostanete takovou lekci, pochopíte, že přátelství a solidarita existují.

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

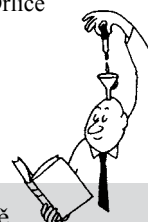
sobota 10.4.	19 h. Mistrovice
neděle 11.4.	2. velikonoční
7.15 h. Letohrad	Sk 5,12-16
8.45 h. Lukavice	Ž 118
10.15 h. Orlice	Zj 1,9-19 J 20,19-31

sobota 17.4.	19 h. Lukavice
neděle 18.4.	3. velikonoční
7.15 h. Letohrad	Sk 5,27b-32.40b-41
8.45 h. Mistrovice	Ž 30
10.15 h. Orlice	Zj 5,11-14 Lk 21,1-19

sobota 24.4	19 h. Mistrovice
neděle 25.4.	4. velikonoční
<i>sbírka na bohoslovce</i>	
7.15 h. Letohrad	Sk 13,14.43-52
8.45 h. Lukavice	Ž 100
10.15 h. Orlice	Zj 7,9.14b-17 J 10,27-30

sobota 1.5.	19 h. Lukavice
neděle 2.5.	5. velikonoční
7.15 h. Letohrad	Sk 14,21b-27
8.45 h. Mistrovice	Ž 145
10.15 h. Orlice	Zj 21,1-5a J 13,31-35

sobota 8.5.	19 h. Lukavice
neděle 9.5.	6. velikonoční
7.15 h. Letohrad	Sk 15,1-2.22-29 Ž 67
8.45 h. Lukavice - pouť	
10.15 h. Orlice	Zj 21,10-14.22-23 J 14.23-29

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad • Redakce: Iva Marková, Miloslava Šejvlová, Václav Vacek, jazyková úprava Jana Kalousková, e-mail: ivamarkova@tiscali.cz • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Registřikové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741